ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 8, Sayı: 109, Ekim 2020, s. 351-363

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.45359>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
15.07.2020

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date
29.10.2020

Ezgi YAZ

MEB. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler
Eğitimi Ana Bilim Dalı Türkçe Eğitimi Bölümü, Doktora Öğrencisi
ezgi.yaz@hotmail.com

“PARAMPARÇA” ŞİİRİ ÜZERİNDE ANLAMBİLİMSEL VE GÖSTERGEBİLİMSEL BAĞLAMDA BİR İNCELEME

Öz

Günümüze değin bir edebî tür olarak şiire dair pek çok tanım yapılmıştır. Ancak şiirin tam olarak ne olduğu hususunda net bir cevap vermek doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Çünkü şiirin doğasında metaforik bir ruh bulunmaktadır. Bu yüzden şiir, özellikle duyguları esas alan ve anlamlandırılması zor olan bir metin türüdür. Anlambilimsel ve göstergebilimsel çözümleme, bu zorluğu aşmaya katkı sağlayan çözüm yollarına sahiptir. Bu çalışmada öncelikle Bedri Rahmi Eyüboğlu’nun Paramparça adlı şiiri biçimsel ve dilbilgisel boyutları ile çözümlenmiştir. Bu çözümlemenin ardından şiirdeki karşıtlıklar sezinlettiği duygular bağlamında tespit edilmiş ve Paramparça şiiri söylemsel, anlatısal ve mantıksal-anlamsal düzeyde çözümlenmiştir. Tüm bunların neticesinde Paramparça şiirinin yalnızlık ve yabancılaşma üzerinde temellendiği anlaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Bedri Rahmi Eyüboğlu, Paramparça, şiir çözümlemesi, Göstergebilim, Anlambilim.

AN ANALYSIS IN THE CONTEXT OF THE SEMANTICAL AND SEMIOTICAL OF THE POEM NAMED “PARAMPARÇA”

Abstract

Until today, many definitions have been made about poetry as a literary genre. However, it will not be a correct approach to give a clear answer about exactly what the poem is. Because there is a metaphorical spirit in the nature of poetry. Poetry is a type of text that is especially based on emotions and is difficult to giving meaning. Semantic and semiotic analysis has solutions that contribute to overcoming this difficulty. Firstly, Paramparça was analysed with its grammatical and formal dimensions. After , contrasts in the poetry was identified in the context of feeling emotions and the poetry was analysed in terms of discourse, narrative and logical-semantic level. As a result , it was understood that Paramparça was based on loneliness and alienation.

Keywords: Bedri Rahmi Eyüboğlu, Paramparça, poetry analysis, semantics, semiotics

GİRİŞ

Şiir, duyguların yoğun olarak anlatıldığı, anlatının derin yapıya şekil değiştirerek gizlendiği, sözcüklere yüklenen anlamların kendi bütünlüğü içindeki metaforik öğelerle âdeta bir üst dil kurularak yapılandığı bir metin türüdür. “Şiirde günlük dilin sözcüklerine özel anlamlar yüklenir. Duygu, düşünce ve izlenimler bir takım hayallere, sembollere, söz sanatlarına başvurularak anlatılır” (Kavcar, Oğuzkan ve Aksoy, 2007: 71). “Başka bir şeyin yerini alacak nitelikte, kendi dışında bir şey gösteren öge” (Göktürk, 2007: 152). anlamına gelen göstergelerle ile inşa edilen şiirin kendisine mahsus birtakım özellikler, onun anlamlandırılmasını güçleştirmektedir. Şiiri anlamlandırabilmek için bir gösteren ile gösterilenden teşekkül olup bir kavramı karşılamak için vücuda gelen göstergelerin anlamlarının ve işlevlerinin anlaşılması gerekir. Bunun için de şiirin anlamlandırılma sürecinde, “Göstergelerin, gösterilenlerle ilişkisini, anlamını inceleyen bilim dalı” (Göktürk, 2007: 149). olan anlambilimden ve “Toplum yaşamındaki dilsel ya da dildışı gösterge dizgelerini, bu dizgelerin iletişimsel işlevlerini inceleyen bilim dalı” (Göktürk, 2007: 152). olan göstergebilimden yararlanmanın şiirin metaforik öğelerinin ve bunlarla ilişkili olarak meydana gelen anlamların çözümlenmesindeki zorluğu aşmaya yardım edeceğine inanılmaktadır. Çünkü “Her ne kadar bugüne kadar anlamın kesin ve herkesçe benimsenen bir tanımı yapılmamışsa da bizce, göstergeden yola çıkılarak önce göndergesel ve yan anlamları, uyandırdıkları tasarımları hesaba katarak sözcüğe dayalı bir anlamdan söz edilebilir” (Aksan, 1999: 45).

Bu durumda metnin anlamlandırılmasında anlambilimin ve göstergebilimin yol gösterici olacağını söylemek yanlış olmaz. Nitekim anlambilim ile birbirini zenginleştiren “Göstergebilimsel araştırmanın amacı, her türlü yapısal etkinliğin, gözlemlenen konuların bir taslağını yaratmaya yönelik tasarısına uygun olarak, dil dışındaki anlamlama dizgelerinin işleyişini belirleyip ortaya koymaktır” (Barthes, 2016: 87).

Bu çalışmada *Paramparça* şiiri, anlambilimsel ve göstergebilimsel bağlamda incelenmeye çalışılmıştır.

1. Paramparça Şiiri

“Paramparça (1)

Ağaç bütün (2)

Işık bütün (3)

Meyve bütün (4)

Benim dünyam paramparça. (5)

Büyük bir ayna kırılmış (6)

Kırılıp yere dökülmüş (7)

Kâinat içine düşmüş (8)

Düşmüş amma paramparça. (9)

Yaprak yaprak yapıştırdım (10)

Diğer diğər dolaştırdım (11)

Bir alevdir tutuşturdum (12)

Yandım amma paramparça” (Eyüboğlu, 2018: 85). (13)

2. Paramparça Şiirinin Çözümlemesi

2.1. Biçimsel ve Dilbilgisel Çözümleme

Paramparça	Kafiye Şeması	
Ağaç bütün	(a)	
Işık bütün	(a)	Düz kafiye şeması
Meyve bütün	(a)	—————→
Benim dünyam paramparça.	(b)	
Büyük bir ayna kırılmış	(c)	
Kırılıp yere dökülmüş	(c)	Düz kafiye şeması
Kâinat içine düşmüş	(c)	—————→
Düşmüş amma paramparça.	(b)	
Yaprak yaprak yapıştırdım	(d)	
Diğer diğər dolaştırdım	(d)	Düz kafiye şeması
Bir alevdir tutuşturdum	(d)	—————→
Yandım amma paramparça.	(b)	

Paramparça şiiri, üç dördlükten ve on iki dizeden oluşmuştur. Kafiye şeması, aaab, cccb, dddb şeklinde düz kafiye şemasından oluşmaktadır. Bu şema yapısı da şiirin derin anlamı ile bir ilişki içerisindedir. Her dördlük kendi içinde bağımsız bir bütün olmakla birlikte şiirin de birer parçasıdır ve her bir dördlük kendi içerisinde anlamlıdır ve her dördlüğün ortak noktası şekil itibarıyla b ile adlandırılan dizelerdir. Şiirde kendi içinde bağımsızlığı veren ise her dördlüğün sonunda kullanılan “.” (nokta) işaretidir.

Şiirde anlam ve biçim arasında paralellik oluşturan, yüzeysel anlamdan derin anlam katmanlarına doğru uzanan bir gösterge de eylemlerin niteliği ve zamanıdır. Üç dördlükten oluşan bu şiir kendi içerisinde öncelik sonralık bakımından zamansal olarak sıralandığında, şiir bütünlüğünde en önce olan zaman ikinci dördlüktür. Birinci dördlük ise şu andır ve aynı zamanda geniş zamanı da sezdirir. Üçüncü dördlük ise şiirde en önce ile şu an arasında geçen zamandır. Bu durum, zaman göstergelerinden anlaşılmaktadır.

Birinci dördlükte anlatıcı, genele yayılan hisleri ile şu andaki duygu halini ve durumunu dışa vurmaktadır. Diğer iki dördlükte eylemlere yer verilmişken birinci dördlükte eylemlere yer verilmemesi dikkat çekicidir. Birinci dördlükte ağaç, meyve ve ışık ile ilgili eylemlere yer verilmemiştir. Durağanlık, olmuşluk ve tamamlanmışlık söz konusudur. Bu durum şiirin diğer dördlüklerindeki eylemlerle ve şiirin anlamlandırılması süreci ile birlikte değerlendirildiğinde şöyle bir izlenim uyandırır: Ağaç, ışık ve meyve kendi yaşamlarına dair sorumluluk ve kontrol sahibi değildir. Onlar varoluşsal olarak nasıl yaratıldılarsa bu dünyada öyle var olacaklardır. Ancak insan için bu durum söz konusu değildir. Şiirin ikinci ve üçüncü dördlüğünden anlaşılabileceği üzere insan, eylemleri üzerinde hem kontrol sahibidir hem de kontrol sahibi değildir. Bu kontrolün sınırları belirsizdir. Bu durum insanın varoluşsal bir özelliğidir. Şiirin biçimsel örüntüsü de bu anlama doğru götürmektedir: Şiirin ikinci dördlüğünde kırılmış, dökülmüş, düşmüş şeklinde öğrenilen geçmiş zaman kipi ile oluşturulan edilgen eylemler bulunmaktadır. Burası şiirin derin anlam katmanlarına dair ipuçları sunmaktadır. İkinci dördlükte edilgen eylemlere yer verilmesi, anlatıcının kontrolü dışında bir şeylerin gerçekleştiğini ve belirsizliği göstermektedir. Edilgen eylemleri yapan Türkçede “-l” ekidir ve “Fonksiyonu pasiflik ve meçhul ifade eden filler yapmasıdır” (Ergin, 2007: 204). “Meçhul fiiller fail istemeyen, çekim sırasında faili olmayan, gösterdiği hareketin kim tarafından yapıldığı belli olmayan fiillerdir” (Ergin, 2007: 204). Aynı zamanda bu dizede öğrenilen geçmiş zamanın (-mış, -miş, -muş, -müş) kullanılması anlatıcının bir şeyleri olduktan sonra fark ettiğini ifade eder. “Görülen geçmiş zamanda yapılan hareket demek geçmişte olan ve konuşanın, o hareketi bildirenin önünde cereyan etmeyen hareket demektir. Konuşanın gözü, bilgisi, şuuru önünde vuku bulmamıştır. Konuşan onu sonradan duymuş, öğrenmiş veya onun sonradan farkına varmıştır. Demek ki geçmişte yapılmış olan ve yapıldığı anda görmediğimiz, bilmediğimiz bir hareketi anlatmak, bildirmek için öğrenilen geçmiş zaman ekine başvururuz” (Ergin, 2007: 301). İkinci dördlükte “Büyük bir ayna kırılmış, kırılıp yere dökülmüş, kâinat içine düşmüş, düşmüş amma paramparça” olarak anlatılan konu, olasılıkla anlatıcının dünyaya gelişidir. Bu konunun edilgen eylemlerle ve öğrenilen geçmiş zamanla anlatılması, anlatıcının var olmasının onun kontrolünde ve sorumluluğunda olmadığını, anlatıcının bu durumu sonradan öğrenip fark ettiğini göstermektedir. Aynı zamanda burada hem edilgen eylemler hem öğrenilen geçmiş zaman hem de anlatıcının ayna olarak bahsettiği kendisini ötekileştirmesi ve o/üçüncü tekil kişi eki ile çekimlediği eylemle bir nesne olarak kendini anlatması belirsizliği ve yabancılaşmayı çağrıştırmaktadır. Üçüncü dördlükte, “yapıştırdım, dolaştırdım, tutuşturdım,

yandım” şeklinde etken eylemlere yer verilmiştir. (-dı, -di, -tu, -tü) Bu dörtlüğün etken eylemlerle, ben/birinci tekil kişi eki ile ve görülen geçmiş zaman kipi ile çekimlenmesi, anlatıcının eylemleri gerçekleştirdiğini, eylemlerin kontrolünün ve sorumluluğunun kendisinde olduğunu göstermektedir. “Bu ekin ifade ettiği zamana görülen geçmiş zaman dememizin sebebi hareketin geçmiş zamanda, konuşanın gözü önünde yapılmış olmasıdır. Bu gözü önünde tabîî, dar mânâsiyle almamak lazımdır. Konuşanın gözü önünde demek konuşanın gözü, bilgisi, şuuru önünde demektir. Yani geçmişte olan bir hareket bizim önümüzde olmuşsa o hareketi ifade için görülen geçmiş zaman ekini kullanırız. Görülen geçmiş zaman eki hareket bakımından ise hareketin olup bittiğini bildirir. Şu halde bu ek geçmişte göz önünde olup biten bir hareketi bildirmek için kullanılan şekil ve zaman ekidir” (Ergin, 2007: 298). Anlatıcının ikinci dörtlükte kendisini ötekileştirerek o/üçüncü tekil kişi ekini kullandıktan sonra üçüncü dörtlükte ben/birinci tekil kişi ekini kullanması, anlatıcının kendi kendisiyle arasında açtığı mesafeyi azalttığını, kendi kendisine yabancılaşma duygusundan arındığını düşündürmektedir.

Şiirin bütünlüğünde anlatıcının kim olduğu belirsizdir. Ağaç, meyve ve ışık varlıklarına isimleri ile yer verilmiştir. Ancak anlatıcının insan olduğu anlaşılrsa da şiirde kimliği belirsizdir. Anlatıcı yalnızca, zaman olarak şu anı hissettiren birinci dörtlükte iyelik ekini kullanıp (-m) “benim dünyam” diyerek kendi varlığını sahiplenmiş ve kendi dünyasına aidiyetini sezdirmiş ancak ağaç, meyve ve ışıktan kendisini ötekileştirmiştir. “Bir nesnenin başka bir nesnenin malı olduğu, başka bir nesneye bağlı olduğu veya başka bir nesnenin parçası olduğu ifade edilmek istenirse o nesneyi karşılayan ismin sonuna iyelik eki getirilir” (Ergin, 2007: 222). Anlatıcı, ben ve onlar ayrımını dilbilgisel şekil itibarıyla de vurgulamıştır. Bu durum da anlatıcının tabiata ait olan bu varlıklardan yabancılaşmasını ve yalnızlığını hissettirmektedir.

Şiirin derin anlam katmanlarını sezdiren bir gösterge de şiirin başlığı ile her dörtlüğünde birer kere olmak üzere, şiirin bütününde dört defa kullanılan pekiştirmeli sıfat olan paramparça sözcüğüdür. Şiirin başlıca iki karşıt sözcüğü bütün ve paramparçadır. Şiirin bütünlüğünde üç kere kullanılan bütün sözcüğü ile dört kere kullanılan paramparça sözcüğü sayıları ile birlikte düşünüldüğünde şiirde baskın olanın paramparçalık durumu olduğu anlaşılır. Paramparça sözcüğü anlam olarak parça sözcüğü ile karşılaştırılıp değerlendirildiğinde, birbirlerinden oldukça farklı anlamlara sahip oldukları görülür. Parça sözcüğü bütüne aittir, başka bir deyişle bütünün bir parçasıdır, bütünden kopsa da kendi içinde bütünlüğe sahip olma ihtimali vardır. Paramparça sözcüğü ise bütünden kopup dağılmış, işlevini yitirmiş, kendi başına bütünlüğünü kaybetmiş anlamına sahiptir. Parça bütüne aittir, paramparça ise aidiyetini yitirmiştir.

Şiirdeki eylemlerin çağrıştırdığı anlam alanları incelendiğinde, “kırılmış, dökülmüş, düşmüş” sözcüklerinin anlatıcının kontrolü dışında gerçekleşen paramparça olmuşluğu ve “yapıştırdım, dolaştırdım, tutuşturdum, yandım” sözcükleri ile anlatıcının sorumluluğu ve kontrolü ele alıp bütünleştirme çabasını çağrıştırdığı görülür.

Şiirde geçen yinelemeler de şiirin anlamlandırılmasının belirleyici unsurlarındandır. Üçüncü dörtlükte anlatıcı, “yaprak yaprak yapıştırdım”, diyar diyar dolaştırdım” dizelerinde yinelemeler kullanmıştır. Anlatıcının burada yaprak yaprak yapıştırdığı, diyar diyar dolaştırdığı, kâinat içine düşüp paramparça olan şey aynadır, başka bir deyişle kendisidir. Anlatıcı aynayı, yaprak yaprak yapıştırmıştır. Yaprak bütün olan ağacın, meyvenin, tabiatın bir parçasıdır. Anlatıcı da aynasını tabiattaki diğer varlıkların bir parçası olan yaprak gibi yapıştırarak onlarla bir bütünlük duygusuna ulaşmaya ve böylelikle yalnızlıktan ve yabancılaşmadan uzaklaşmaya çalışmıştır. “Diyar diyar” yinelemesinin yer verildiği “diyar diyar dolaştırdım” dizesinin de

anlatıcının kendisini, özünü tabiattaki diğer varlıklarla etkileşime girerek aramasının, kendisini bulup içsel bütünlük duygusuna ulaşmaya çalışmasının bir anlatımı olduğu söylenebilir.

2.2. Şiirdeki Karşıt Kavramların Sezinlettiği Duygular

“... her dilde kimi sözcükler o dili konuşan bireylerde birtakım tasarımların yanı sıra duygulandırıcı öğeler taşır. Şiir dilinde özellikle etkileyici öğe olarak geniş ölçüde yer alan bu sözcükler kimi anlambilimcilerce tasarımlar, imgelerle bir arada düşünülmüş, kimi bilginlerce onlardan ayrı olarak ele alınmıştır” (Aksan, 1999: 56). Bu yüzden duyguların yoğun olarak anlatıldığı bir metin türü olan şiirin içerdiği göstergelerin duygusal karşılığının neler olduğunun incelenmesi şiirin anlamlandırılmasını sağlar.

Paramparça şiirinin, bütünü bağlamında değerlendirildiğinde karşıt kavramlarının sezinlettiği duyguların şunlar olduğu söylenebilir:

Bütün ▼ (huzur, içsel huzur, aidiyet, birlik hali)	Paramparça ▼ (huzursuzluk, dağılımlık, içsel huzursuzluk, hüzün, yalnızlık, aidiyetsizlik)
Ağaç, meyve, ışık (onlar) Ben ve onlar (yabancılaşma)	Benim dünyam, paramparça ayna (ben) Ben ve onlar (yabancılaşma)
Yapıştırdım Dolaştırdım Tutuşturdum Yandım Bütünleştirme Çabası	Kırılmış Kırılıp Dökülmüş Düşmüş Parçalanmışlık

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, diğer varlıklar içsel olarak bütündür, huzurludur, aidiyet ve birlik hali içerisindedir. Anlatıcı ise paramparçadır, dağılmıştır, huzursuzdur, hüznüldür, yalnızdır ve hatta diğer varlıklara yabancılaşmıştır. Anlatıcı, parçalanmışlıktan kurtulmak için, bütünleştirmeye dönük birtakım eylemlere girişmiştir.

2.3. Söylem Çözümlemesi (Söylemsel Düzey)

Söylem düzeyi, içeriğin biçiminin nasıl düzenlendiği sorusunun araştırıldığı yerdir (Uçan, 2006: 106).

1. Kesit

Bu şiirin ilk kesiti başlığıdır: Paramparça. Şiirin derin anlamına dair ipucu sunmaktadır. Sözcüğün duygu yoğunluğu şiirin, bütün olamayışlığı dağılımlılığı, aidiyetsizliği, hüznü çağrıştırmaktadır. (1).

1. Kesit

Ağaç bütün (2)

Işık bütün (3)

Meyve bütün (4)

Benim dünyam paramparça (5)

Şiirin ikinci kesitini oluşturan birinci dörtlüğünde anlatıcı kendisini tabiata ait olan ağaç, ışık ve meyveden ötekileştirmiştir. Ben ve onlar ayrımı yapmıştır. Burada hem yalnızlık hem de anlatıcının tabiata ait olan diğer varlıklara yabancılaşmışlık içerisinde olduğu anlaşılmaktadır. Anlatıcı ağacın, ışığın ve meyvenin birer bütün olduğunu ancak kendi dünyasının paramparça olduğunu dile getirmiştir. Bu dörtlük incelendiğinde meyve, ağaç ve ışık arasında bütün-parça ilişkisinin bulunması dikkat çekmektedir. Meyve, ağacın bir parçasıdır; ağaçtan ayrıldığında kendine özgü bağımsız bir varlık haline gelmiştir. Bütünün parçasıdır. Ancak, anlatıcının sahiplenip aidiyet hissettiği dünyası, paramparçadır; parça değildir. Buradaki paramparçalık, anlatıcının özünü bulamamış olmasını, yarım kalmışlığını da sezdirmektedir. (2-5).

2. Kesit

Büyük bir ayna kırılmış (6)

Kırılıp yere dökülmüş (7)

Kâinat içine düşmüş (8)

Düşmüş amma paramparça (9)

Şiirin üçüncü kesitini oluşturan ikinci dörtlüğün, şiirin bütünlüğü değerlendirildiğinde anlatıcının yaradılışını, var oluşunu anlattığı görülür. Büyük bir aynanın kırılmasının, kırılıp yere dökülmesinin, kâinat içine düşmesinin anlatıcının, başka bir deyişle insanın var oluşunu yansıttığı söylenebilir. Nitekim insan düşünebilen bir canlı olması sebebiyle diğer varlıklardan farklıdır ve bu özelliği ile onlardan üstündür. Büyük bir aynanın kırılıp yere dökülüp kâinatın içine düşmesinin edilgen eylemlerle anlatılması insanın var olmasının kendi kontrolü ve sorumluluğu dışında gerçekleştiğini düşündürür. Anlatıcı/insan, yaradılış anından beri paramparça bir ayna olarak kâinatın içine düşmüştür. Tam değildir. Şiirin bütünlüğünde kâinat ve dünya sözcükleri de birbirleriyle bütün-parça ilişkisine sahiptir. Ancak anlatıcının şiirde “kâinat” ile “benim dünyam paramparça” sözcük ve sözcük öbeklerini kullanması; onun aidiyetsizliğini, kâinatla bir bütünlük duygusu içerisinde olmadığını düşündürmektedir. Aynanın işlevi var olanı yansıtmaktır. Paramparça bir ayna ise işlevini yitirmiştir. Var olanı gerçeklikte olduğu gibi yansıtamaz, özünü gösteremez; yarım yamalak, çarpıtılmış görüntüler sunar. Anlatıcı her ne yaparsa yapsın hiçbir zaman tam olarak özünü görüp bütünlük duygunsa

erişemeyecektir. Ayna hem insanın kendisini hem de diğer varlıkları yansıtır. Şiirin bu kesitinde insanın varoluşsal olarak özünden kopuşunun, yarım kalmışlığının anlatıldığı söylenebilir. (6-9).

3. Kesit

Yaprak yaprak yapıştırdım (10)

Diyar diyar dolaştırdım (11)

Bir alevdir tutuşturdum (12)

Yandım amma paramparça (13)

Şiirin dördüncü kesitini oluşturan üçüncü dörtlükte anlatıcının paramparça ayna ile kast ettiğinin kendisi olduğu anlaşılır. Anlatıcı şiirin bu kesitinde varoluşsal kontrolünü, sorumluluğunu eline alıp aynayı, kendisini tabiattaki gibi yaprak yaprak yapıştırarak bütünlük duygusuna erişmeye çalışmış; diyar diyar aynasını dolaştırarak özünü arayıp bütünlüştürmeye, paramparçalık duygusundan sıyrılmaya çalışmış; bir alevdir tutuşturmuş ve yanmış, belli bir olgunluğa erişmiş, kendi özüyle bir nebze birleşmiş ancak yine bir bütünlük duygusuna erişememiştir. Bu da insanın varoluşsal çıkmazını sezdirir. İnsan her ne yaparsa yapsın, hiçbir zaman tam olarak bütünlük duygusuna erişemeyecektir çünkü hep ikileme, arada kalmışlıkla yaratılmıştır. (10-13).

Kişiler: (Varlıklar)

Ayna- benim dünyam- Anlatıcı- insan (ben)

Ağaç, meyve, ışık (onlar)

Şiirin, kişiler anlamı bağlamında değerlendirildiğinde “ayna- benim dünyam-anlatıcı-insan (ben)” ile “ağaç, meyve, ışık (onlar)” karşıtlığında yapılandığı anlaşılmaktadır. Kişilerin ben ve onlar karşıtlığında yapılandırılmış olması da varoluşsal olarak yalnızlığı ve yabancılaşmayı çağrıştırdığı söylenebilir.

Paramparça: İzleksel Roller:

Kahraman	Tanım
Anlatıcı, ayna, insan:	benim dünyam paramparça, büyük bir ayna kırılmış, kırılıp yere dökülmüş, kâinat içine düşmüş, düşmüş amma paramparça, yaprak yaprak yapıştırdım, diyar diyar dolaştırdım, bir alevdir tutuşturdum, yandım amma paramparça
Ağaç, meyve, ışık:	ağaç bütün, ışık bütün, meyve bütün,

Zaman:

Şiirde, zaman tam olarak belirsizdir. Şiirin “ağaç bütün, ılık bütün, meyve bütün, benim dünyam paramparça” (2-5). olan ikinci kesitinde hem şimdiki zamanı hem de geniş zamanı sezdirenen bir anlam söz konusudur. Şiirin “büyük bir ayna kırılmış, kırılıp yere dökülmüş, kâinat içine düşmüş, düşmüş amma paramparça”(6-9). olan üçüncü dörtlüğünde öğrenilen geçmiş zamana yer verilmiştir. Şiirin “yaprak yaprak yapıştırdım, diyar diyar dolaştırdım, bir alevdir tutuşturdum, yandım amma paramparça”(10-13). olan dördüncü kesitinde ise görülen geçmiş zaman kullanılmıştır. Aynı zamanda şiirin kendi bütünlüğündeki anlatım öncelik ve sonralık bakımından zaman sırasında dizildiğinde ikinci dörtlüğe anlatıcının yaradılışı, üçüncü dörtlüğe yaradılıştan anlatıcının şu anına kadar olan zaman, birinci dörtlüğe de şu an denilebilir. Şiirde zamanın belirsizliğinin de varoluşsal olarak insanın belirsizlikle kuşatılmışlığını simgelediği düşünülmektedir.

Uzam:

Paramparça şiirinin uzamının kâinat (8). ile yer (7). (dünya-yeryüzü), ve diyarlar (diyar diyar) (11). olduğu söylenebilir.

2.4. Anlatı Çözümlemesi (Anlatısal Düzey)

Paramparça şiirinde özne anlatıcıdır. (Ö). İsteyim ekseninde anlatıcının (Ö) bütünleşmek (N) istediği görülmektedir. İletişim eksenine bakıldığında anlatıcı bu nesneye gönderenin bütün olma isteği (G) olduğu, bu gönderenin karşısında da alıcı olarak anlatıcının (A) bulunduğu görülmektedir. Güç eksenin, anlatıcıyı bütün olma sürecinde engelleyen anlatıcının varoluşsal olarak yaşamı üzerindeki kontrolsüzlüğü (E) görülmektedir. Bu süreçte kendisine yardımcı olan ise anlatıcının varoluşsal olarak yaşamı üzerindeki sınırlı kontrolü ve sorumluluğudur (Y).

Eyleyenler bir şema ile şöyle gösterilebilir:

Anlatıcı ne yaparsa yapsın şiirin sonunda nesnesine kavuşamamıştır.

“Bir anlatı izlencesi dört evreden oluşur: Eyletim, edinç, edim, yaptırım” (Uçan, 2006: 101). *Paramparça* şiirinin anlatı izlencesi şöyledir:

Başlangıç Durumu	Dönüşüm		Bitiş Durumu
Eyletim	Edinç: Yetilendirici Deneyim	Edim: Sonuçlandırıcı Deneyim	Tanınma ve Yaptırım: Ceza
Anlatıcının bütünleşme isteği	Anlatıcının aynasını yaprak yaprak yapıştırması , diyar diyar dolaştırması , bir alevdir tutuşturması .	Anlatıcının yanması ancak paramparça olmaktan kurtulamaması, bütünleşememesi	Anlatıcının bütün olamaması

2.5. Temel Yapı Çözümlemesi (Mantıksal-Anlamsal Düzey)

“Bir anlatının mantıksal- anlamsal düzeyi, anlamlamanın en derin, en soyut düzeyidir. Bu düzeyde, anlamın kurulduğu yapılar ve mantıksal anlamsal ilişkiler saptanır” (Uçan, 2006: 107). Paramparça şiiri, “bütün ve paramparça” ile “kırılmış, dökülmüş, düşmüş, yapıştırdım ve yandım” arasındaki karşıtlık ve içerme ilişkisine dayanır.

“A. J. Greimas derin düzeyde, bir anlatının temel mantığını gösteren bir kare göstergebilimsel dörtgen sunar” (Uçan, 2006: 110). Paramparça şiiri göstergebilimsel dörtgende şöyle gösterilebilir:

Eylemlerdeki karşıtlık:

(kâinatla, onlarla bütünleşmek için yaptığı etken eylemler)	(benim dünyam-anlatıcının kontrolünde olmayan edilgen eylemler)
yapıştırdım	kırılmış
dolaştırdım	dökülmüş
tutuşturdum	düşmüş

Temel yapı çözümlemesinde, anlatıcının hem kendisiyle hem de tabiatla bir bütün olup paramparçalıktan kurtulmak için parçalarını birleştirmeye dönük birtakım eylemlerde bulunduğu ancak bu gayesine ulaşamadığı görülmektedir. Anlatıcı içinde bulunduğu yalnızlıktan ve tabiatdaki diğer varlıklara karşı olan yabancılaşmışlıktan, paramparçalıktan kurtulamamıştır. Şiirin bütünü değerlendirildiğinde bu durumun insanın varoluşsal özelliğinin bir sonucu olduğuna ulaşılmış, Paramparça şiirinin, insanın varoluşsal özellikleri sonucu ortaya çıkan yalnızlık ve yabancılaşma üzerinde temellendiği fikrine varılmıştır.

Sonuç ve Öneriler:

Anlatıcı, ağaç, meyve, ışık gibi bütün olabilmek için parçalarını yaprak yaprak yapıştırılmış, diyar diyar dolaştırmış, bir alevdir tutuşturmuştur. Başka bir deyişle onların dünyasına ait olmaya çalışmıştır. Burada geçen, yaprak yaprak yinelemesi bu durumun bir göstergesidir. Çünkü ağaç, yaprak, meyve, ışık ve kâinat birer bütünlük-parçalık ilişkisi içerisindedir ve her bir varlık, bütününden bir parça olarak ayrıldığında kendi içerisinde bir bütün olup olgunluğa erişmiştir. Yaprak ağacın bir parçasıdır ve ağaçtan oluşarak kendi başına özgün bir varlığa dönüşmüştür. Benzer bir şekilde meyve de ağaçtan oluşmuştur. Öncelikle ağacın bir parçasıyken sonrasında ağaçtan bağımsız özgün bir parçaya dönüşmüştür. Kâinat ve ışık, ağacın, meyvenin var olmasını sağlamıştır. Denilebilir ki bunlar arasında da bütün ve parça ilişkisi vardır. Ancak anlatıcı, kâinat içine daha evvelinden paramparça düşmüştür. Bu durumun, anlatıcının elinde olmadığını şiirde geçen dil yapılarından anlaşılmaktadır:

Büyük bir ayna kırılmış

Kırılıp yere dökülmüş

Kâinat içine düşmüş

Düşmüş amma paramparça.

“Kırılmış, dökülmüş, düşmüş” bu eylemlerin edilgen olmaları da esasen anlatıcının varoluşsal özelliklerini akla getirmektedir. Anlatıcı bir insandır. Kendi istemi dışında bu dünyada var olmuştur. Diğerlerinden farklı olarak varlığı üzerinde hem kontrolü yoktur hem de varlığı ve yaşamı üzerinde kontrol ve sorumluluk sahibidir. Ancak kendi yaşamını kontrol edebilirliğinin sınırları oldukça belirsizdir. İnsan, bu belirsizlikle yaşamaya mahkûmdur, kaygılarına tutsaktır. Aslında insan düşünebilen ve eylemlerinden bir nebze sorumlu olan bir varlık olsa da tam olarak özgür değildir, ikilem içerisindedir. Şiir incelendiğinde, insanın yaşamı üzerinde kontrol sahibi olmasını “yapıştırdım, dolaştırdım, tutuşturdum” eylemlerinin etkin olmasından anlaşılmaktadır. Bu şiirin dilsel yapısı da insanın varoluşsal olarak yaşamı üzerinde belirsiz bir derecede kontrol sahibi olduğunun göstergesidir:

Yaprak yaprak yapıştırdım

Diyar diyar dolaştırdım

Bir alevdir tutuşturdum

Yandım amma paramparça.

İnsan, diğer varlıklardan farklıdır. Onlara yabancıdır, yalnızdır ve içsel olarak bütünlük duygusuna erişemediğinden huzursuzdur. Her ne kadar onlarla bütün olmak istese de tam olarak bütün olamayacaktır.

Ağaç bütün

Meyve bütün

Işık bütün

Benim dünyam paramparça.

Şiirde diğer varlıklara yer verilen birinci dördlük incelendiğinde eylemler görülmemektedir. Bu durum da ağacın, meyvenin, ışığın varoluşsal olarak varlıkları üzerinde kontrol ve sorumluluk sahibi olmadığının göstergesidir. Yaradılışları gereği onlar bir bütündür, parçalanır, parçaları kendi özüne kavuşur, başka bir deyişle o parçalar yeniden özgün bir varlığa dönüşür. Oysa insan için bu söz konusu değildir. Bu yüzden insan huzursuzdur, yalnızdır hem de diğer varlıklara yabancılaşmışlıkla kuşatılmıştır.

Şiir, dil yapılarındaki zaman bağlamında değerlendirildiğinde mısralardaki zaman unsurları bir insan ömrüne de benzetilebilir. İkinci dördlük en evvelidir, anlatıcının kontrolünde ve sorumluluğunda olmayan yaradılış; üçüncü dördlük en evvelden sonra anlatıcının üzerinde kontrol ve sorumluluk sahibi olabildiği ömrü; Birinci dördlük anlatıcının şu anki hissiyatı, tüm yaşamını değerlendirdiğinde vardığı parçalanmışlığı, yalnızlığı, yabancılaşmışlığı ve hüznü...

Anlatıcının kimliğinin belirsiz olması, anlatıcının önce aynayı bir nesne gibi anlatması, son dizede aynanın anlatıcının kendisi olduğunun anlaşılması da yabancılaşmanın ve kendisine ait olamamanın, bütünlük hissinden yoksunluğun bir göstergesi olduğunu düşündürmektedir. Sonunda anlatıcı yabancılaşmışlık hissini önceki haline nazaran azaltsa da tamamen bundan kurtulamamıştır. Bir bütünlük duygusuna erişememiştir.

KAYNAKLAR

- Aksan, Doğan (1999). Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi. İstanbul: Engin Yayınevi.
- Barthes, Roland (2016). Göstergebilimsel Serüven. Mehmet Rifat, Sema Rifat, çev. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ergin, Muharrem (2007). Türk Dil Bilgisi. İstanbul: Bayrak Yayınları.
- Göktürk, Akşit. (2007). Okuma Uğraşı. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kavcar, Cahit; Oğuzkan, A. Ferhan ve Aksoy, Özlem (2007). Yazılı ve Sözlü Anlatım. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Eyüboğlu, Bedri Rahmi (2018). Dol Karabakır Dol. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Uçan, Hilmi (2006). Yazınsal Eleştiri ve Göstergebilim. Ankara: Hece Yayınları.